

Косянчук С.В.,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

**СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ:
АПГРЕЙДЕРИ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ**

Державна політика в освітній сфері визначає не тільки соціально-економічний і культурний розвиток, але й детермінує інноваційність процесів модернізації педагогічних технологій, що мають сприяти ефективному засвоєнню здобувачами освіти змісту, який, передусім, має формувати громадянські та соціальні компетентності. Відтак, когнітивні аспекти соціалізації та самовизначення особистості безпосередньо узалежені від забезпечення якості освіти, вимог ринку праці до компетентностей працівника, здатності особи визначати й розв'язувати соціально значущі проблеми в обраній галузі діяльності, взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства, за якої відбувається адаптація особистості до умов соціального середовища. Саме ці соціальні інваріанти, окреслені Законом України «Про освіту», ми вважаємо феноменами, що мають спрямовувати когнітивний потенціал особистості в русло емоційно-ціннісного ставлення до практичної і духовної діяльності її як людини новітньої доби.

Розробляючи дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, віддаємо перевагу вивченню когнітивно-соціальних конструктів, що позначаються на освітній поведінці, методах і способах освітньої діяльності як такої. Словом, психологічність та аксіологічність когнітивно-соціальних процесів за нової освітньої парадигми з людиноцентричними пріоритетами позначається на розвиткові як особистості, так і соціуму, а «створення педагогічних умов, які ініціюють процеси осмислення, переосмислення гуманістичних цінностей, і побудову на їх основі моральної картини діяльності і поведінки учнів» (Васьківська, Косянчук, 2011: 114) є важливим елементом соціалізації та самовизначення особистості. З огляду на

викладене, зазначимо, що система методів інтенсивної психологічної активізації процесів подолання стереотипів у мисленні (синектичний аспект) і пошук шляхів розв'язання проблем соціалізації та самовизначення особистості можуть набирати ознак дихотомічності, адже за суб'єкт-суб'єктної освітньої взаємодії має накопичуватися досвід не заради стабілізуванню соціалізаційного поля і перетворення його на ядро стереотипізації (щонайменше – поведінки індивіда), а задля забезпечення активно-творчої ділової, доброзичливо-оптимістичної соціономної установки на успіх (тут мається на увазі установка члена суспільства на успіх у професійній діяльності за типом «людина – людина» (Зеер, Сьманюк, 2005)). Можливо, іноді варто замислитися ще й над тим, що досвід, який перестає бути інструментарієм розвитку особистості, виявиться шлагбаумом на життєвому шляху.

Загалом освітні траєкторії здобувача в умовах профільного навчання, майбутнього фахівця розуміються як метанапряма, синергетично пронизаний і навчанням, і вихованням, і особистісним розвитком, і розвитком їхньої свідомості, зокрема професійної. У сучасній психологічній науці є низка досліджень з цього напрямку: професійна свідомість менеджера (Дробот, 2016), психолога (Шевченко Н., 2006) та ін. Тож освітні (педагогічні) технології набувають ознак метатехнологій, які «представляють освітній процес на рівні реалізації соціальної політики в галузі освіти (соціально-педагогічний рівень). Це загальнопедагогічні (загальнодидактичні, загальновиховні, соціально-виховні) технології, які охоплюють цілісний освітній процес» (Селевко, 2006: 53).

Отже, суб'єкт-суб'єктна освітня взаємодія, спрямована на соціалізацію та самовизначення особистості здобувача освіти, має розвиватися за освітньо-цільовими, гносеологічними, аналітично-синтетичними, компетентнісними, аксіологічними, акмеологічними, оцінно-рефлексійними та іншими компонентами.

Соціалізація та самовизначення особистості здобувача освіти водночас детермінується ефективністю формування ціннісно-сміслових установок та орієнтацій за наявності високої якості освітнього потенціалу змісту профільного

навчання (Косянчук, 2014). Детермінантний потенціал вербальних і невербальних засобів у процесі реалізації педагогічних технологій і готовність педагогічних працівників пізнавати здобувача освіти як феномен.

Отже, за апгрейдерів (так ми назвали конгруентні чинники, які дають змогу вдосконалювати) процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, що сприяють соціалізації та самовизначенню особистості, беремо:

- когнітивно-соціальні конструкти як інтелектуальні утворення особистості;
- психологічну активізацію процесів подолання стереотипів у мисленні;
- ціннісні установки і смисли соціона як одиниці соціуму (соціонома як члена суспільства);
- якість освітнього потенціалу змісту профільного навчання;
- детермінантний потенціал вербальних і невербальних засобів у процесі реалізації педагогічних технологій;
- готовність педагогічних працівників пізнавати здобувача освіти як феномен;
- психо-ергономічність процесу реалізації педагогічних технологій.

Результати дослідження можуть бути використані у процесі розроблення освітніх програм для здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти (профільне навчання за соціальним спрямуванням), укладання змісту навчальних книг для цієї категорії здобувачів освіти, для широкого кола науковців, предметом вивчення яких є процес реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, психологічних технологій (наприклад, формування професійної свідомості у майбутніх фахівців), а також педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти та ін., хто цікавиться і досліджує когнітивні аспекти соціалізації та самовизначення особистості.

Література:

1. Васьківська Г.О. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій учнів старшої школи засобами змісту сучасного підручника / Г.О. Васьківська,

С.В. Косянчук // Проблемы современного підручника : зб. наук. праць. – Київ : Пед. думка, 2011. – Вип. 11. – С. 107–120.

2. Дробот О.В. Професійна свідомість керівника: навч. посіб. / О.В. Дробот – Київ : Талком, 2016. – 339 с.

2. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2017. – №38–39.

3. Зеер Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования / Э. Зеер, Э. Сыманюк // Высшее образование в России. – 2005. – №4. – С. 23–30.

4. Косянчук С.В. Технологический подход к процессу формирования ценностно-смысловых ориентаций старшеклассников / С.В. Косянчук // *Univers Pedagogic*. – 2014. – №1(41). – С. 53–60.

5. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий / Г.К. Селевко. – В 2-х т. – Москва : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – (Серия: Энциклопедия образовательных технологий).

6. Шевченко Н. Ф. Формування професійної свідомості практичних психологів у системі вищої освіти : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07 / Шевченко Наталія Федорівна. – Київ, 2006. – 485 с. – Бібліогр. : с. 400–432.